

ZPRÁVY

● Za doc. DrPh. PhMr. Jurajom Krätšmár-Šmogrovičom, CSc.

S hlbokým zármutkom oznamujeme, že 5. septembra 2011 v Benešove u Prahy vo veku 85 rokov zomrel pán doc. DrPh. PhMr. Juraj Krätšmár-Šmogrovič, CSc., bývalý dlhoročný vysokoškolský učiteľ a vedecký pracovník Farmaceutickej fakulty Univerzity Komenského (FaF UK).

Zosnulý kolega sa narodil 2. júla 1926 v Leviciach v lekárskej rodine. Po maturite v roku 1946 zložil tirocínálnu skúšku a od školského roka 1946/1947 študoval odbor farmácia na Lekárskej fakulte Slovenskej univerzity (LF SU) v Bratislave. Na nej bol 2. júla 1949 promovovaný za magistra farmácie.

Po promócii nastúpil na miesto asistenta na Ústav pre lekársku chémiu LF SU, ktorý sa neskoršie transformoval na Ústav farmaceutickej chémie LF SU. Na tomto pracovisku sa začal špecializovať na anorganickú chémiu. Tu získal v roku 1952 aj akademickú hodnosť doktora farmácie.

Patril medzi zakladateľskú generáciu učiteľov, ktorý od 1. septembra 1952 začali budovať samostatnú Farmaceutickú fakultu Univerzity Komenského (FaF UK) v Bratislave. Na jej Katedre chémie a od roku 1957 na Katedre anorganickej a organickej chémie rozvinul cieľavedový výskum komplexných zlúčenín berýlia a medi.

V roku 1960 po predložení a obhajení habilitačnej práce „Príspevok k chémii komplexných zlúčenín medi s aromatickými hydroxy kyselinami a niektorými ďalšími predovšetkým dusíkatými adendami“ bol od 1. decembra 1960 menovaný docentom anorganickej chémie.

Po úspešnej obhajobe dizertačnej práce „Príspevok k chémii chelátových komplexov berýlia s kyselinovými zvyškami organických dikarbonových kyselín“ sa stal 17. apríla 1961 kandidátom chemických vied.

Bol veľmi oduševneným učiteľom, ktorý každoročne inovoval svoje prednášky o nové poznatky, permanentne využíval moderné názorné pomôcky, najmä modely chemických zlúčenín a počítačovú techniku. Stal sa priekopníkom využívania počítačov vo výučbe a vo vedeckej práci v anorganickej chémii. Na tieto účely založil Počítačové laboratórium FaF UK. Svoje rozsiahle vedomosti a skúsenosti využil najmä ako vedúci

autorského kolektívu učebnice Všeobecnej a anorganickej chémie, ktorá bola prvou učebnicou týchto disciplín pre farmaceutické fakulty u nás. O jej význame a hodnote svedčí najmä to, že bola vydaná v dvoch vydaniach (1994 a 2007 vo Vydavateľstve Osveta, Martin). Okrem FaF UK pedagogicky pôsobil i na Chemicko-technologickej fakulte SVŠT a Prírodovedeckej fakulte UK, na ktorých prednášal Vybrané kapitoly z anorganickej chémie.

Vo svojej vedecko-výskumnej činnosti sa spočiatku zaoberal štúdiom prípravy, štruktúry, reaktivity, zlúčenín berýlia s hydroxy a dikarboxy kyselinami. V tejto oblasti dosiahol originálne výsledky pri štúdiu zlúčenín typu hexakis propionato u-oxoštvorberylnatého komplexu s monochlóroctovou a benzoovou kyselinou. Neskoršie od roku 1960 študoval komplexné zlúčeniny medi s organickými ligandami obsahujúcimi kyslíkový alebo dusíkový donorový atóm. U týchto zlúčenín popísal nielen ich prípravu, vlastnosti, ale na základe ich magnetických vlastností a výsledkov elektrónových spektier aj ich jedno- alebo dvojjadrovú chemickú štruktúru. U niektorých z nich popísal aj ich fungicídny a bakteriostatický účinok. V ostatnom čase svojho pôsobenia na FaF UK prehĺbil tento výskum o štúdiu mednatých komplexov tridentálnych Schiffových zásad, u ktorých so svojimi spolupracovníkmi definoval a popísal ich antiradikálovú a antioxidantnú aktivitu.

Na základe výsledkov tohto rozsiahleho výskumu v tejto oblasti možno historicky konštatovať, že založil vedeckú školu zameranú na koordinačnú a biokoordinačnú chémiu, ktorá sa vyvinula do bioanorganickej chémie.

Bol zástupcom a v rokoch 1978–1990 vedúcim Katedry anorganickej a organickej chémie FaF UK a zaslúžil sa o jej vynikajúci profil a úroveň jej výchovno-vzdelávacej, vedecko-výskumnej a i organizátorskej činnosti. Deväť rokov pôsobil ako prodekan pre výchovno-vzdelávacie a tri roky ako prodekan pre vedecko-výskumnú činnosť. Z týchto pozícií sa významnou mierou podieľal na konštituovaní a formovaní moderného farmaceutického štúdia u nás.

Okrem toho bol dlhoročným úspešným funkcionárom Slovenskej chemickej spoločnosti pri SAV a v prípravných výborov ICC (International Conference Coordination Chemistry).

Za svoju rozsiahlu výchovno-vzdelávacie, vedecko-výskumnú a organizátorskú činnosť bol ocenený viacerými oceneniami, z ktorých je potrebné uviesť, že bol zvolený za Čestného člena Slovenskej farmaceutickej spoločnosti (SFS), Slovenskej chemickej spoločnosti pri SAV, bola mu udelená Zlatá medaila UK, Zlatá medaila FaF UK, Hanušová medaila Českej spoločnosti chemickej v Prahe a Pamätná medaila FaF UK pri príležitosti 50. výročia jej založenia alebo Galenova medaila FaF UK.

Doc. J. Šmogrovič, CSc., bol veľmi všestranou osobou

ností pedagogického zboru FaF UK, mal rád filozofiu, výtvarné umenie včítane keramiky a predovšetkým bol nadšeným filatelistom, ktorý poštovú známku považoval nielen za ceninu, ale za umelecké dielo, ktoré treba vidieť v kontexte histórie vývoja ľudskej spoločnosti. Pracovný pomer s FaF UK ukončil 30. apríla 1992.

Vážení kolegovia, keď sa dnes lúčime s pánom docentom Šmogrovičom, dovoľte mi za širokú farmaceutickú a chemickú komunitu sa mu poďakovať za jeho nadštandardnú prácu, ktorú počas svojho plodného a tvorivého života pre nás vykonal.

Češ' jeho skvelej pamiatke.

J. Čižmárik

● Za doc. RNDr. Editou Dvořákovou, CSc.

Dňa 22. septembra 2011 v bratislavskom krematóriu sa široká farmaceutická, chemická komunita a rodina navždy rozlúčila s pani doc. RNDr. Editou Dvořákovou, bývalou vysokoškolskou učiteľkou Farmaceutickej fakulty Univerzity Komenského (FaF UK) v Bratislave.

Zosnulá kolegyňa sa narodila 4. januára 1932 v Bratislave. Po maturite v rokoch 1950–1954 študovala farmáciu na Lekárskej fakulte Slovenskej univerzity a 26. júna 1954 už na FaF SU nadobudla kvalifikáciu promovanej farmaceutky.

V tomto roku 1. októbra 1954 bola prijatá na miesto asistentky na Ústav analytickej chémie FaF SU, kde pod vedením Jaroslava Majera sa začala špecializovať na analytickú chémiu. Bola poverená vypracovaním úloh a vedením úloh praktických cvičení z predmetov analytická chémia kvalitatívna, kvantitatívna a neskoršie aj predmetu špeciálne metódy analytickej.

Po troch rokoch praxe sa stala 1. októbra 1957 odbornou asistentkou Katedry analytickej chémie FaF UK. Paralelne s pedagogickou činnosťou sa zapojila aj do vedecko-výskumnej činnosti na úseku výskumu nových komplexanov, ktoré boli komplexotvorné činidlá vyznačujúce sa vysokou komplexotvornou aktivitou a selektivitou k určitej skupine kovových iónov. Z nich v prvej fáze preštudovala pomery najmä u komplexov mezo a racemickej kyseliny 2,3-diamínobután-N,N,Ň, Ň-tetraoctovej s kovmi alkalických zemín, kyseliny etyléndiamíno-N,N-dipropiónovej, alfa, alfa-dipropiónovej, stabilitu chelátov kyseliny 1,3-diamínopropanol-N,N,Ň, Ň-tetraoctovej, kyseliny etyléndiamín-N,N-dijantárovej

alebo kyseliny fenyletyléndiamínotetraoctovej, u ktorých preštudovala a popísala ich acidobázické, chelátotvorné, potenciometrické a elektroforetické vlastnosti. Z tejto oblasti bola autorka alebo spoluautorka 29 pôvodných vedeckých experimentálnych prác a 12 abstraktov zo zahraničných a domácich konferencií. Tieto práce mali 53 ohlasov z toho 39 v zahraničných citačných indexoch. Okrem toho bola spoluautorkou jedného patentu, podieľala sa na 13 úspešne vyriešených vedecko-výskumných úlohách a 16 výskumných štúdiách a priebežných správach.

Na základe obhajoby dizertačnej práce „Konštanty stability stereoizomérov kyseliny 2,3-diamínobután-N,N,Ň,Ň-tetraoctovej s kationmi alkalických zemín-sledované potenciometricky“ jej 23. novembra 1966 vedecká rada Prírodovedeckej fakulty Univerzity Jana Ev. Purkyňe v Brne udelila vedeckú hodnosť kandidátky chemických vied.

V roku 1967 vypracovala a obhájila rigoróznú prácu „Konštanty chelátov niektorých nových komplexanov – sledované potenciometricky a následne po absolvovaní príslušných skúšok“ a získala titul RNDr.

V jej kvalifikačnom raste má veľký význam rok 1985, v ktorom podľa § 75 ods. 1 Zákona č. 39/1980 zb. o vysokých školách ju minister školstva vymenoval s účinnosťou od 1. júna 1985 docentkou analytickej chémie.

Ako vysokoškolská učiteľka sa adekvátnou mierou prispela aj o tvorbu študijnej literatúry. Bola hlavná autorka jednej učebnice (Fyzikálno-chemické analytickej metódy, Bratislava 1961), spoluautorkou 20 skrípt a učebných pomôcok zameraných najmä na návody do cvičení z analytickej chémie kvalitatívnej, kvantitatívnej, návodov pre cvičenia z fyzikálno-chemických metód analytickej alebo z chemickej analýzy.

Za tieto výsledky jej Slovenská farmaceutická spoločnosť udelila Medailu PhMr. Vladimíra J. Žuffu. Pracovný pomer s FaF UK ukončila 30. júna 1999.

Pani docentka trvale zostane zapísaná v srdciach stoviek študentov, desiatok diplomantov a i všetkých spolupracovníkov ako mimoriadne vzácna osobnosť, ktorá bola náročná k sebe, čestná, pracovitá, citlivá a úprimná ku kolegom. I keď pôsobila prísny dojemom, veľmi ochotne hlavne začínajúcim kolegom nezištne pomáhala prekonávať prvé úskalia mladého vysokoškolského učiteľa, ktorým bola vždy príkladom v dôslednosti, presnosti a zodpovednosti. Veľmi pozitívne vplývala na svoje okolie, čím pomáhala vytvárať harmonickú pracovnú atmosféru. Milovala vážnu hudbu starých majstrov a bola pravidelnou návštevníčkou bratislavských koncentrov. Jej koníčkom bola hlavne záhrada, v ktorej pestovala rôzne užitočné rastliny a plodiny.

Zomrela náhle 8. septembra 2011 na dovolenke v Grécku.

Vážení kolegovia, dovoľte mi za spolupracovníkov, kolegov a priateľov, srdečne a úprimne sa jej poďakovať za celoživotnú prácu, ktorú vykonal v prospech chemických a farmaceutických vied.

Češ' jej skvelej pamiatke

J. Čižmárik